

УДК 343.8

DOI 10.32755/sjlaw.2023.01.112

Ткаченко О. Г.,

кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри підвищення кваліфікації персоналу органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів ДКВС, Інститут підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України Академії Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0002-5640-0906;

Косов О. М.,

старший викладач кафедри підвищення кваліфікації персоналу органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів ДКВС України, Інститут підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України Академії Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0001-9651-5647;

Віговський В. Л.,

старший викладач кафедри підвищення кваліфікації персоналу органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів ДКВС України, Інститут підвищення кваліфікації персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України Академії Державної пенітенціарної служби, м. Чернігів, Україна
ORCID: 0000-0001-7820-2284

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ НЕЗАКОННОМУ ПОВОДЖЕННЮ ЗІ ЗБРОЄЮ, БОЙОВИМИ ПРИПАСАМИ АБО ВИБУХОВИМИ РЕЧОВИНАМИ

У статті проаналізовано сучасний стан незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами в Україні та шляхи розв'язання цього питання. Відсутність єдиного нормативно-правового акта, що регулює правовідносини щодо поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, супроводжується зростанням цього виду злочинності. У висновках наголошується на впровадженні в життя запропо-

нованих дієвих шляхів протидії незаконному поводженню зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами.

Ключові слова: *запобігання, вогнепальна зброя, бойові припаси, вибухові речовини, збройний конфлікт, цивільний обіг.*

Постановка проблеми. Основоположним вектором розвитку України в XXI столітті є подальша демократизація суспільних відносин та імплементація законодавства України до європейських стандартів, що вимагає кардинального оновлення сучасної правової системи. Незважаючи на істотні зміни у суспільстві, що відбулись останнім часом, майже незмінними залишилися нормативно-правові акти, які врегульовують суспільні відносини, пов'язані з предметами, що мають обмежений режим обігу. Таким чином, актуальною проблемою сьогодення, що потребує, на нашу думку, нагального правового врегулювання, є правові прогалини, пов'язані з регулюванням обігу зброї.

Оскільки, на превеликий жаль, на сьогоднішній день зброя стала прерогативою використання не лише військових та правоохоронних органів, які застосовують її з метою підтримання правопорядку і захисту держави, а й трапляються випадки використання її цивільним населенням і навіть злочинними угрупованнями для задоволення власних потреб, переважно з протиправною метою. Хоча понад 20 років тому тодішній Президент України своїм указом від 18 лютого 2002 року № 143 «Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян» зазначив необхідність «вважати пріоритетним напрямом діяльності всіх правоохоронних органів боротьбу з незаконним обігом зброї та вибухових речовин» [1].

Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами спричиняє руйнівні наслідки для нормального функціонування суспільства. Статистичні дані щодо злочинності, пов'язаної з незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, в Україні є невтішними і вказують на те, що відбувається зростання цього виду протиправних дій у структурі всієї сукупності вчинених злочинів. У результаті незаконний обіг вогнепальної зброї, бойових припасів або вибухових речовин погіршує без-

пеку в країні, що впливає на соціальне становище населення і створює несприятливі наслідки для розвитку країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Для розв'язання проблеми незаконного обігу зброї, бойових припасів та вибухових речовин, а також удосконалення шляхів протидії цій злочинності було опрацьовано праці вітчизняних та зарубіжних науковців, серед них: Г. Г. Булатов, М. Г. Ібрагімов, А. І. Лобанов та інші.

Однак стан криміногенної ситуації, що нині спостерігається в державі, вимагає подальшого розгляду та розв'язання проблеми незаконного поводження зі зброєю.

Мета статті полягає в тому, щоб провести аналіз правового регулювання суспільних відносин щодо незаконного поводження зі зброєю, бойовими припасами та вибуховими речовинами, і запропонувати шляхи його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Питання незаконного обігу зброї, бойових припасів та вибухових речовин завжди цікавило суспільство. З боку держави цій проблемі приділяється виняткова увага, оскільки вся історія розвитку цивілізації, від зародження до становлення сучасних держав світу, нерозривно пов'язана з війнами і використанням зброї, бойових припасів та вибухових речовин. Так склалося історично, що ті держави, які мали могутню та боекватну армію, підкоряли слабкі племена з метою розширення території свого правління. Але там, де є зброя, завжди існує незаконне поводження з нею. Ще від часів сивої давнини і до сьогодні в наукових спільнотах точаться жваві дискусії щодо незаконного обігу зброї, бойових припасів та вибухових речовин, здійснюються спроби визначити дієві шляхи запобігання цьому негативному явищу.

Від початку повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року російських військ в Україну, що призвело до складної економічної ситуації в країні, зросла кількість випадків незаконного продажу зброї і, як наслідок, поширення різного її виду на теренах нашої держави. Серед основних джерел незаконного постачання зброї та боеприпасів в Україні залишається перепродаж внутрішніх запасів і транскордонна торгівля.

Досліджуючи це проблемне питання, насамперед необхідно провести аналіз, що означає дефініція «зброя», тому що чітко закріплене на законодавчому рівні визначення цього терміну має безпосередній вплив на кваліфікацію правопорушення та на ефективну діяльність з метою притягнення до відповідальності за зазначені протиправні діяння. На жаль, у жодному чинному на сьогодні законі чіткої дефініції вищевказаного поняття немає.

В «Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів», затвердженої наказом МВС України від 21.08.98 № 622 [2], зброя визначається як вогнепальна, якщо основне її призначення є враження цілі снарядом, який одержує рух у стволі з допомогою сили тиску газів, утворених у результаті згоряння металевого заряду, та мають достатню кінетичну енергію для ураження цілі, що перебуває на визначеній відстані (п. 8.2).

Ми зосередили свою увагу на стрілецький вогнепальний зброї, оскільки високий рівень криміналізації населення нашої країни на сьогодні та доволі простий доступ до вогнепальної зброї обумовлені насамперед війсьним конфліктом з російською федерацією. Основною причиною такої популярності вищезазначеного виду зброї також є те, що порівняно з іншими видами стрілецька зброя більш доступна за ціною, також її легше приховати і зручно перевозити непомітно. Велике скупчення цього виду зброї в регіоні збройного конфлікту не є проблемою, проте досить легкий доступ до неї посилює інтерес маргінальних осіб та підштовхує їх до пошуку можливості її придбання. А у випадку отримання зброї вони бажають її застосувати, що неминуче призводить до трагічних результатів.

Також, на жаль, актуальним проблемним питанням сьогодні є використання зброї добровольцями. У збройному конфлікті брала участь велика кількість добровольчих батальйонів. У перші дні повномасштабної війни органи державної влади

вимушено здійснили екстраординарні кроки з оборони та захисту українського народу, територіальної цілісності, суверенітету й незалежності нашої держави від окупантів, зокрема шляхом видачі вогнепальної зброї цивільному населенню для захисту України на період дії воєнного стану [3]. Виступаючи на брифінгу, Президент України Володимир Зеленський повідомив, що влада видаватиме зброю всім охочим захищати Україну [4]. «В Україні від початку повномасштабного вторгнення російської федерації МВС видало на руки громадянам кілька десятків тисяч автоматів», – про це сказав в ефірі українських телеканалів міністр внутрішніх справ України: «Кожен громадянин України може звернутися до управлінь поліції, довести, що він дійсно працює на захист України, працює або перебуває у рядах територіальної оборони, добровольчих формувань, територіальних громад, і отримати відповідну зброю». Йдеться насамперед про автоматичну зброю [5].

Незважаючи на це, ані державної, ані відомчої програми, яка б здійснювала контроль потоків стрілецької зброї, немає станом і на сьогоднішній день. У результаті оцінювання незаконних потоків зброї та її кількості, що перебуває в руках цивільного населення, висновки є неточними, оскільки відсутність реєстру стрілецької зброї армійського зразка унеможливорює здійснити комплексне оцінювання. Про це відкрито заявив 29 липня 2022 року очільник Національної поліції: «Ми маємо усю зброю, яка була легально видана нашим громадянам, поставити на облік – ми її ставимо на облік і під час війни, і після війни ми маємо її поставити на облік» [6].

Норми чинного законодавства, що регулюють обіг вогнепальної зброї в Україні, практично повторюють головні принципи застарілого пострадянського законодавства з вищезазначених питань, які відповідали вимогам тодішньої тоталітарної системи. На сьогодні в Україні відсутній закон, який би регулював реально існуючі суспільні відносини, що виникають у сфері обігу як вогнепальної зброї, так і спеціальних засобів самооборони. Існує лише ряд підзаконних актів та інструкцій, виданих Кабінетом Міністрів України та Міністерством внутрішніх справ, хоча низка науковців, народних депутатів України, пра-

цівників правоохоронних органів та звичайних громадян постійно аргументують щодо необхідності на законодавчому рівні закріпити право громадянина на зберігання, носіння й застосування зброї та спеціальних засобів самооборони в єдиному законодавчому акті. Також є необхідність врегулювати право громадянина на зберігання, носіння та застосування ним короткоствольної нарізної вогнепальної зброї, а саме пістолета або револьвера, як зброї для самооборони. На нашу думку, до зброї самооборони може належати цивільна зброя, яка згідно зі своїми конструктивними й тактико-технічними даними може застосовуватися з метою самооборони, захисту інших громадян, власного майна від протиправних посягань.

Крім того, відповідно до Цивільного кодексу України об'єкт цивільно-правових відносин може бути вільно відчужений або бути вільно переданий від власника до будь-якої іншої особи як у порядку правонаступництва або успадкування чи будь-яким іншим чином відповідно до цивільного законодавства, проте за умови, що вони не є вилученими з цивільного обігу, або не обмежені в обігу, чи не є невід'ємними від фізичної або юридичної особи. Вид об'єкта цивільних правовідносин, перебування якого у цивільному обігу не допускається, або який вилучено з цивільного обігу, має бути прямо передбачено у законодавстві [7]. Брак у вітчизняному законодавстві окремого спеціального закону породжує можливість поставити під сумнів легітимність вилучення працівниками правоохоронних органів зброї, бойових припасів або вибухових речовин та порушення провадження, передбаченого ст. 263 КК України. Продовжуючи розвиток цієї думки, необхідно звернути увагу, що навіть сама назва статті 263 КК України є певною мірою некоректною і структурно нелогічною. Оскільки визначення «незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами» апріорі в обов'язковому порядку передбачає існування закону про зброю, який би регулював правила поводження зі зброєю та бойовими припасами.

Однак ті, хто проти легалізації зброї та запровадження окремого закону про зброю, тлумачать поняття «закон» не як конкретно існуючий нормативно-правовий акт, а як певну групу

правових норм, що регулюють однорідні суспільні відносини і яких зобов'язані дотримуватися власники зброї. Саме тому ми дійшли висновку про доцільність заміни частини назви статті 263 КК України з «незаконного поводження...» на «проти-правне поводження...» чи «несанкціоноване поводження...».

На підставі викладеного та аналізу українського законодавства щодо регулювання обігу зброї встановлено, що в Україні питання обігу зброї досі не врегульовано законом. У сучасній державі відсутність закону про зброю є суттєвим порушенням засад побудови правової держави. Станом на 2023 рік Україна залишається майже останньою країною в Європі, яка до цього часу не має власного закону з регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї.

Існує вислів: хочеш щось заборонити – дозволь це. Таке актуальне питання сьогодення як легалізація зброї сприймається нашими громадянами вельми неоднозначно. Певна група науковців вважає: легалізація зброї є обґрунтованим кроком сьогодення, що неминуче призведе до запобігання її незаконному обігу. Противники такої думки впевнені, що надання дозволу на використання зброї сприятиме істотному збільшенню злочинності, тобто збільшиться кількість убивств через необережність або під час перевищення меж необхідної чи уявної оборони. Також, на їхню думку, яка має право на існування, істотно зростуть корупційні ризики під час самої процедури отримання дозволу на зброю. Крім того, як вважають психологи, сама наявність у людини «ножа» неодмінно призведе до виникнення бажання кому-небудь його «встромити».

Проведене соціологічне опитування (в «Дії») показало, що більшість опитаних респондентів підтримують легалізацію зброї в Україні [8]. А легалізація зброї в обов'язковому порядку пов'язана з чітким правовим регулюванням правил її застосування. Іншими словами, закон чітко визначатиме, хто, коли, за яких обставин має право застосовувати зброю. Це проблемне питання набуло неабиякого значення у зв'язку з подіями, що нині відбуваються в Україні.

Таким чином, ми висуваємо пропозицію щодо пришвидшення легалізації зброї в нашій країні. На наше переконання,

продумана легалізація зброї неодмінно призведе до істотного збільшення надходжень до державного бюджету.

Яскравим взірцем держави, де на вищому законодавчому рівні закріплено дозвіл на носіння зброї, є Сполучені Штати Америки. Ще 1791 року у США набуло чинності право володіти зброєю, передбачене другою серед першого десятка поправок до Конституції держави, відомих як «Білль про права».

Подібні законодавчі акти існують і в низці європейських держав. У Німеччині перший закон про зброю було ухвалено 1891 року. Офіційно громадянам Німеччини можна мати при собі й носити зброю від 1928 року – саме тоді законодавство про зброю було лібералізовано.

Таким чином, ми ще раз наполягаємо на необхідності ухвалення єдиного комплексного нормативно-правового акта, який би регулював обіг зброї.

Певну роботу в цьому напрямку вже проводили – був розроблений проєкт Закону № 2105 [9] «Про обіг зброї невійськового призначення» від 09.02.2009 р., у якому зазначено, що цей нормативно-правовий акт регулює правовідносини, що виникають при обігу в Україні зброї невійськового призначення та боєприпасів до неї, і спрямований на захист життя та здоров'я, прав і свобод громадян, усіх форм власності, охорону громадського порядку і природних ресурсів, створення умов для військово-патріотичного виховання молоді, розвитку вітчизняного збройового виробництва, стрілецького спорту та полювання, відновлення традицій українського козацтва, а також зміцнення міжнародного співробітництва в боротьбі зі злочинністю та незаконним обігом зброї.

Крім того, 23 лютого 2022 року Верховна Рада ухвалила в першому читанні проєкт Закону від 25.06.2021 р. № 5708 «Про право на цивільну вогнепальну зброю» [10].

Відсутність на сьогодні окремого закону, що регулює суспільні відносини у сфері обігу короткоствольної нарізної зброї, не дає можливості громадянам повною мірою реалізувати своє конституційне право на самозахист. Це підбурює громадян до протиправного придбання зброї на так званому «чорному ринку». Дієвими заходами, що неодмінно призвели б до зни-

ження кількості випадків протиправного придбання зброї, на нашу думку, мають стати: по-перше, неухильне дотримання норм закону, що передбачають процедуру придбання, зберігання, перевезення зброї, боєприпасів та вибухових речовин; спрощення порядку видачі та продовження зареєстрованої зброї; неодмінне вилучення зброї, бойових припасів або вибухових речовин у випадку протиправного застосування й неналежного зберігання.

Оскільки Україна є правовою державою, регулювання обігу зброї має здійснюватися на законодавчому рівні. Ухвалення закону про зброю надасть змогу державі контролювати цю сферу, а за умови продуманого й економічно обґрунтованого підходу до розв'язання проблеми можливе наповнення державного бюджету за рахунок викорінення «чорних ринків» продажу зброї.

Висновки. На підставі викладеного й аналізу українського законодавства щодо регулювання обігу зброї встановлено, що питання обігу зброї в Україні досі не врегульоване законом. Ми впевнені, що ухвалення закону й чітке правове регулювання правовідносин та відповідальності за правопорушення, пов'язаних зі зброєю, вкрай важливе. Лише той факт, що в Україні відсутній закон про зброю, вже є кричущим порушенням засад побудови правової держави. Саме тому необхідно ухвалити єдиний комплексний нормативно-правовий акт, який би регулював обіг зброї. Станом на 2023 рік Україна залишається майже останньою країною в Європі, яка досі не має власного закону з регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї.

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок про необхідність внести зміни до назви статті 263 КК України, яка нині є структурно нелогічною: доцільно замінити частину назви статті з «незаконного поводження...» на «протиправне поводження...».

Список використаних джерел

1. Про заходи щодо дальшого зміцнення правопорядку, охорони прав і свобод громадян : Указ Президента України від 18.02.2002 р. № 143/2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143/2002#Text> (дата звернення: 15.01.2023).
2. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної,

пневматичної, холодної охолощеної зброї, пристрої вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боеприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ від 21.08.1998 № 622. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (дата звернення: 15.01.2023).

3. Драп'ятий Б. Чого очікувати від ухвалення законопроекту про зброю? Концепція законопроекту про обіг цивільної вогнепальної зброї, запропонована МВС до другого читання. *Дзеркало тижня*. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/choho-chekati-vid-ukhvalennja-zakonoprojektu-pro-zbroju.html> (дата звернення: 15.01.2023).

4. Україна видаватиме зброю усім охочим. *DW*. URL: <https://p.dw.com/p/47Vjr> (дата звернення 15.01.2023).

5. МВС вже видало громадянам десятки тисяч автоматів – Монастирський. *Укрінформ*. *Мультимедійна платформа іномовлення України*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3429782-mvs-vze-vidalo-gromadanam-desatki-tisac-avtomativ-monastirskij.html> (дата звернення: 15.01.2023).

6. Легалізація зброї в Україні: голова Нацполіції назвав важливу умову. *Слово і діло*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/29/novyna/bezpeka/lehalizacziya-zbroyi-ukrayini-holova-naczpolicziyi-nazvav-vazhlyvu-umovu> (дата звернення: 15.01.2023).

7. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 15.01.2023).

8. Опитування про вільне володіння зброєю. *Слово і діло*. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/01/novyna/suspilstvo/opytuvannya-pro-vilne-volodinnya-zbroyeu-59-korystuvachiv-diyi-pidtrymalylehalizacziyu> (дата звернення: 15.01.2023).

9. Про обіг зброї невійськового призначення : проєкт Закону від 09.02.2009 № 2105. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF1MH00B> (дата звернення: 15.01.2023).

10. Про право на цивільну вогнепальну зброю : проєкт Закону від 25.06.2021 № 5708. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190> (дата звернення: 15.01.2023).

Tkachenko O.,

PhD in Law, Associate Professor,
Head of the Department of Advanced Training
of the Personnel of Bodies, Institutions of Execution of
Punishments and Detention Centers of the State Criminal and
Executive service, Institute of Advanced Training of the Personnel
of the State Criminal and Executive service,
Academy of the State Penitentiary Service,
Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-5640-0906;

Kosov O.,

Senior lecturer of the Department of Advanced Training
of the Personnel of Bodies, Institutions of Execution
of Punishments and Detention Centers
of the State Criminal and Executive service,
Institute of Advanced Training of the Personnel
of the State Criminal and Executive service,
Academy of the State Penitentiary Service,
Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-9651-5647;

Vihovskyi V.,

Senior lecturer of the Department of Advanced Training
of the Personnel of Bodies, Institutions of Execution
of Punishments and Detention Centers
of the State Criminal and Executive service,
Institute of Advanced Training of the Personnel
of the State Criminal and Executive service,
Academy of the State Penitentiary Service,
Chernihiv, Ukraine
ORCID: 0000-0001-7820-2284

WAYS TO IMPROVE THE PREVENTION OF ILLEGAL HANDLING OF WEAPONS, AMMUNITION OR EXPLOSIVES

The article analyzes the current state of illegal handling of weapons, ammunition or explosives in Ukraine and ways to solve this issue. Not one country, being in active wars, conflicts or skirmishes cannot boast of a high level of social, economic and moral condition of the population. With the onset of the local armed conflict in eastern Ukraine, namely in Donetsk and Luhansk regions, increased, social tensions the psychological state of the population deteriorated, and the number of crimes, including the use of weapons, ammunition and explosives.

The problem of the spread of crime with the use of weapons, ammunition or explosives requires state regulation and the search for effective ways to solve it.

The presence of a scattered legal framework in the form of a large number of instructions, departmental orders and directives leads to contradictions. The article presents the expediency of adopting a single legal act on the civil circulation of weapons. This proposal will make it possible to gather in one document the issues of subject composition, permitting nature, procedural system and the order of use of weapons. Ukraine is a state governed by the rule of law, and all relations must be regulated by law, including intercourses related to weapons.

The main sources of illicit supply of arms and ammunition in Ukraine remain the resale of internal supplies and a cross-border trade. All things considered, it is proposed to carry out a number of preventive measures in the law enforcement system. Due to the high latency nature of weapons theft, there is an emphasis on cooperation between the police and the military prosecutor's office and sufficient attention to places where weapons can be stored, as well as to control and close the black ways of hitting weapons from the war zone.

The conclusions emphasize the implementation of the proposed effective ways to combat the illicit handling of weapons, ammunition or explosives.

Key words: *prevention, firearms, ammunition, explosives, armed conflict, civilian circulation.*

References

1. Ukraine (2002), *About measures to further strengthen law and order, protection of citizens' rights and freedoms* : Order of the President of Ukraine dated 18.02.2002 № 143/2002, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143/2002#Text> (accessed 15 January 2023).

2. Ukraine (1998), *On the approval of the Instructions on the procedure for the manufacture, acquisition, storage, accounting, transportation and use of firearms, pneumatic, cold-cooled weapons, devices of domestic production for firing cartridges equipped with non-lethal rubber or metal projectiles similar in their properties, and cartridges for them, as well as ammunition for weapons, main parts of weapons and explosive materials* : Order dated 21.08.1998 № 622, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98#Text> (accessed 15 January 2023).

3. Drapiaty, B. What to expect from the adoption of the draft law on weapons? The concept of the draft law on the circulation of civilian firearms, proposed by the Ministry of Internal Affairs for the second reading, *Mirror of the week*, Ukraine, available at: <https://zn.ua/ukr/internal/choho-chekati-vid-ukhvalennja-zakonoproektu-pro-zbroju.html> (accessed 15 January 2023).

4. Ukraine will issue weapons to anyone, *DW Ukrainian*, available at: <https://p.dw.com/p/47Vjr> (accessed 15 January 2023).

5. Monastyrskiy "The Ministry of Internal Affairs has already issued tens of thousands of automatic weapons to citizens", *Ukrinform, Multimedia platform of foreign language of Ukraine*, available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3429782-mvs-vze-vidalo-gromadanam-desatki-tisac-avtomativ-monastirskij.html> (accessed 15 January 2023).

6. Legalization of weapons in Ukraine: the head of the National Police named an important condition, *Word and deed*, available at: <https://www.slovoidilo.ua/2022/07/29/novyna/bezpeka/lehalizacziya-zbroji-ukrayini-holova-naczpolicziyi-nazvav-vazhlyvu-umovu> (accessed 15 January 2023).

7. Ukraine (2003), *The Civil Code of Ukraine* : Law of Ukraine dated 16.01.2003 № 435-IV, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (accessed 15 January 2023).

8. Survey on free ownership of weapons, *Word and deed*, available at: <https://www.slovoidilo.ua/2022/06/01/novyna/suspilstvo/opytuvannya-provilne-volodinnya-zbroyeyu-59-korystuvachiv-diyi-pidtrymaly-lehalizacziyu> (accessed 15 January 2023).

9. Ukraine (2008), *On the circulation of non-military weapons* : Draft Law dated 22.02.2008 № 2105, available at: <https://ips.ligazakon.net/document/JF1MH00B> (accessed 15 January 2023).

10. Ukraine (2021), *On the right to civilian firearms* : Draft Law dated 25.06.2021 № 5708, available at: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27190> (accessed 15 January 2023).